

Sygn. akt VIII Gz 91/17

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Artur Fornal

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2017 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: **(...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.**

przeciwko: **(...) Oddziałowi w B.**

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 31 stycznia 2017 r., sygn. akt VIII GNc 4677/16

p o s t a n a w i a:

oddalić zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 31 stycznia 2017 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy odrzucił pozew w sprawie z powództwa (...) sp. z o.o. przeciwko (...) Oddział w B. oraz orzekł o zwróceniu stronie powodowej uiszczonyj od pozwu opłaty.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia podkreślono, że wskazana w pozwie strona pozwana nie posiada zdolności sądowej, nie jest bowiem odrębną osobą prawną, lecz stanowi wyłącznie jednostkę organizacyjną Skarbu Państwa. Wydane w tym stanie rzeczy orzeczenie merytoryczne byłoby dotknięte nieważnością (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Powyższą okoliczność Sąd obowiązany był wziąć pod uwagę z urzędu (art. 202 k.p.c.), a skoro istniała ona już w dacie wytoczenia powództwa obligatoryjne jest wydanie postanowienia odrzucającego pozew (art. 199 § 1 k.p.c.). W ocenie Sądu pierwszej instancji gdy strona powodowa – zwłaszcza gdy jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika – poprzestaje na określeniu jako pozwanego organu, który powinien wystąpić jako statio fisci Skarbu Państwa to oznaczenie przez sąd prawidłowo pozwanego stanowiłoby naruszenie zasady wynikającej z art. 126 § 1 pkt 1 w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. Jako podstawę zwrotu uiszczonyj od pozwu opłaty wskazany został przepis art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył powód wnosząc o jego uchylenie i odmowę odrzucenia pozwu.

Powód oświadczył w pierwszej kolejności, że precyzuje oznaczenie pozwanego, wyjaśniając, że zaistniała niezauważona przez niego omyłka w oznaczeniu strony pozwanej – nastąpić ona miała na skutek przesunięcia rubryki w pozwie w tabeli „pozwany i jego adres”, czego skutkiem miało być „obcięcie” górnych linijek tekstu w których jako pozwanego wskazano - „(...) reprezentowany przez” i pozostawienie jedynie niepełnej dalszej jego części gdzie wpisano - (...) Oddział w B.” jako podmiot reprezentujący Skarb Państwa - statio fisci. Skarżący podkreślił, że takie doprecyzowanie nie stanowi o podmiotowym przekształceniu powództwa (co dotyczyłoby sytuacji

niewłaściwego doboru podmiotu), lecz wynika jedynie ze sprostowania oczywistej niedokładności pozwu, przy zachowaniu tożsamości stron. Powód podkreślił, że jest oczywiste, że pozwanym pozostaje Skarb Państwa, wynika to także z załączonych do pozwu dokumentów, w pozwie zaś nie twierdzono nigdy aby ww. jednostka organizacyjna była odrębnym od niego podmiotem.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Zażalenie podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Według art. 64 § 1 k.p.c. zdolność występowania w procesie jako strona – co nadaje jej przymiot zdolności sądowej – posiada każda osoba fizyczna i prawna. Zdolność taką mają także jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 64 § 1¹ k.p.c.).

Zdolności sądowej nie mają natomiast jednostki wyodrębnione organizacyjne w ramach danej osoby prawnej czy też jej jednostki pomocnicze. W orzecznictwie utrwalone jest w tym zakresie stanowisko, że w postępowaniu cywilnym stroną pozostaje zawsze osoba prawna, a nie jej jednostka organizacyjna (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 1999 r., I CKN 1148/97, OSN 1999, Nr 12, poz. 205 oraz uchwałę tego Sądu z dnia 23 września 2010 r., III CZP 62/10, OSNC 2011, Nr 2, poz. 15). Dlatego też, gdy taka jednostka – pozbawiona osobowości prawnej i sądowej – zostanie wskazana jako strona procesu nie jest możliwe samowolne oznaczenie tej osoby prawnej (która powinna występować jako strona) przez sąd jako strony procesu.

Sąd nie jest zatem władny oznaczyć Skarbu Państwa jako strony wówczas, gdy żądanie oparte zostaje na twierdzeniu, że jego jednostka organizacyjna, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, jest odrębnym i samodzielnym podmiotem (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2003 r., II CK 90/02, LEX nr 77068 oraz uchwałę tego Sądu z dnia 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 147).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 7 maja 2008 r., II CSK 10/08 (LEX nr 420377) Sąd Najwyższy aprobując powyższy pogląd zwrócił uwagę, że dla oceny intencji powoda formułującego treść pozwu – jako dysponenta procesu – znaczenie musi mieć także to, czy w tym zakresie korzysta on z profesjonalnej pomocy prawnej. W takim przypadku nie można, także w ocenie Sądu odwoławczego, twierdzić, aby zachodził jedynie przypadek oczywistej niedokładności pozwu, który powinien zostać z urzędu sprostowany, czy też uściślony przez organ procesowy.

W orzecznictwie słusznie zwrócono uwagę, że nie jest rolą sądu zastępowanie strony (zwłaszcza w sytuacji gdy jest ona reprezentowana przez fachowego pełnomocnika) w dokonywaniu czynności procesowych leżących w jej interesie. Niedopuszczalne i bezzasadne jest przerzucanie na sąd tych obowiązków, gdyż mogłoby to prowadzić nie tylko do anarchizacji procesu, ale także do naruszenia zasady równości stron (zob. uzasadnienie uchwały 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 grudnia 2013, I OPS 13/13, ONSAiWSA 2014, nr 3, poz. 39, podobnie Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z dnia 23 sierpnia 2000 r., II CKN 1014/00, LEX nr 1635430, w uchwale Izby Cywilnej z dnia 27 lutego 2008 r., III CZP 135/07 OSNC 2009, nr 2, poz. 25, a także w postanowieniu z dnia 26 września 2012 r. II CZ 99/12, LEX nr 1293759).

Na aprobatę zasługuje także pogląd prezentowany konsekwentnie przez Sąd Najwyższy m.in. w orzeczeniu z dnia 2 listopada 1933 r., C II Z 616/33 (Zb. Urz. 1934, poz. 339), a także w postanowieniach z dnia z dnia 26 sierpnia 1998 r., II CZ 71/98 (OSNC 1998, nr 12, poz. 226), z dnia 10 sierpnia 2000 r., IV CKN 1657/00 (LEX nr 1223687), z dnia 19 października 2001 r., I CZ 131/01 (LEX nr 553666), z dnia 18 marca 2005 r., III CZ 25/05, (LEX nr 603424), z dnia 13 października 2005 r., IV CZ 89/05 (LEX nr 186913), z dnia 6 września 2013 r., V CZ 38/13, (LEX nr 1375248), a ostatnio także w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 maja 2017 r., III CZP 2/17 (LEX nr 2290558) zgodnie z którym dokonanie przez stronę działającą przez fachowego pełnomocnika (adwokata lub radcę prawnego) mylnego wyboru środka zaskarżenia poprzez nadanie mu niewłaściwej formy procesowej (a nie tylko oczywiście błędne jego zatytułowanie) nie może być uznane za mylne oznaczenie pisma, pozwalające na nadanie mu biegu i rozpoznanie w

trybie właściwym (art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. a contrario). W ocenie Sąd drugiej instancji pogląd powyższy należy zasadnie odnieść także do reguł dotyczących właściwego wskazywania (doboru) strony w procesie.

Od profesjonalnych pełnomocników należy oczekiwać dbałości oraz należytej staranności w podejmowaniu czynności przed sądem. Odmiennie natomiast kształtuje się sytuacja gdy strona działa samodzielnie. Nie można byłoby bowiem obciążać takiej osoby – nawet pomimo pouczenia przez sąd – niekorzystnymi skutkami jej ewentualnych omyłek, skoro nie posiada ona przygotowania, ani też praktyki w stosowaniu prawa.

W niniejszej sprawie pełnomocnik procesowy powoda będący radcą prawnym jako stronę pozwaną wskazywał konsekwentnie – zarówno w pozwie, jak i uiszczając opłatę od pozwu w tytule przelewu – (...) Oddział w B. (zob. k. 1 i 5). Tak samo pozwany – w oznaczeniu sprawy – określony został w treści pełnomocnictwa procesowego udzielonego ww. radcy prawnemu przez powoda (zob. k. 3), natomiast w uzasadnieniu pozwu stroną tą określono jako „Przedsiębiorstwo Państwowe Oddział w B.”. Taką samą treść zawiera zresztą załączony do niniejszego zażalenia odpis pozwu, w którym – we właściwej rubryce – pozwanego oznaczono już jako Skarb Państwa (zob. k. 2, 29 i 31 akt). W tym stanie rzeczy nie można zgodzić się z przedstawioną w zażaleniu argumentacją, iż pozew nie był oparty na twierdzeniu, że jednostka wskazana jako pozwany jest podmiotem odrębnym od Skarbu Państwa (tutaj – przedsiębiorstwem państwowym posiadającym osobowość prawną). Nie może tej oceny zmienić treść załączonych do pozwu dowodów z których wynika, że (...)Oddział w B. występuje w imieniu Skarbu Państwa (por. k. 10 i 20 akt), skoro to nie załączone do pozwu dokumenty, lecz treść samego pozwu decyduje o kształcie podmiotowym żądania.

Nie może budzić wątpliwości, że wskazana jednostka organizacyjna nie jest samodzielnym podmiotem (np. posiadającym osobowość prawną przedsiębiorstwem państwowym w rozumieniu art. 1 ustawy z dn. 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych; tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1384 ze zm.), jest ona bowiem oddziałem w województwie jednostki za pomocą której swoje zadania wykonuje centralny organ administracji rządowej – (...) (art. 18 ust. 1 i art. 18a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych; tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz. 1440 ze zm.). Organ ten pełni oczywiście funkcję reprezentanta interesów Skarbu Państwa, jednak to Skarb Państwa, jako osoba prawna – nie zaś jego jednostka organizacyjna – posiada zdolność prawną i zdolność sądową w procesie cywilnym (art. 33 i 34 k.c. w zw. z art. 67 § 2 k.p.c.).

Zgodnie ze stanowiskiem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 681/08 (LEX nr 519307) w sytuacji gdy jako strona pozwana wskazana została przez fachowego pełnomocnika jednostka pozbawiona zdolności sądowej zachodzą podstawy do odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt. 3 k.p.c. Błędne jest przekonanie, że stwierdzony brak zdolności sądowej strony pozwanej mógłby podlegać „naprawie” na podstawie art. 199 § 2 w zw. z art. 70 k.p.c., gdyż uzupełnienie w tym zakresie braków zdolności sądowej dotyczy wyłącznie braków usuwalnych. Tymczasem stwierdzony w niniejszej sprawie brak zdolności sądowej pozwanego należy, także w ocenie Sądu odwoławczego, uznać za nieusuwalny. Nie mógłby on bowiem podlegać uzupełnieniu poprzez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotu posiadającego tę zdolność (Skarbu Państwa) w miejsce nieposiadającego zdolności sądowej (jego jednostki organizacyjnej). Ponieważ brak zdolności sądowej odnosi się do podmiotu będącego stroną procesową, to konieczną przesłanką uzupełnienia tego braku jest zachowanie tożsamości stron, a więc takiego stanu rzeczy, w którym zarówno przed uzupełnieniem, jak i po uzupełnieniu braku zdolności sądowej stroną pozostaje ta sama jednostka (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 147 oraz postanowienie tego Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2004 r., I CK 131/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 156, a także postanowienie tego Sądu z dnia 14 września 2016 r., III CSK 309/15, LEX nr 2186573). Przykładowo taka sytuacja może zachodzić gdy w procesie występuje strona, która ubiega się o wpis do właściwego rejestru i dopiero z tą chwilą nabędzie osobowość prawną (art. 37 § 1 k.c.).

Wskazać zgodzić się także z Sądem Rejonowym, że brak zdolności sądowej po którejkolwiek ze stron procesu stanowi bezwzględną ujemną przesłankę procesową w postępowaniu cywilnym, którą Sąd zobowiązany jest uwzględnić z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 202 zdanie 3 k.p.c.). W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji prawidłowo odrzucił pozew wniesiony w niniejszej sprawie z tego powodu, iż pozwany nie ma zdolności sądowej, stosownie do art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

Mając na względzie wskazane wyżej okoliczności, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c.